

ПРЕЦЕДЕНТНІ ОНІМИ АРТУРІВСЬКОГО ДИСКУРСУ: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ В СУЧАСНИХ ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛАХ

Каламбет Я.І., Гілевський С.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти й газу

У статті вивчаються прецедентні оніми артурівського дискурсу у рамках антропоцентричної парадигми з урахуванням когнітивного та лінгвокультурного підходів. У першому випадку увага зосереджується на концептуальній структурі цих одиниць та її розвитку. У другому – на вирішенні питань, пов'язаних з визначенням місця прецедентних феноменів у системі культурно маркованих одиниць, що є вагомими для мовної картини світу етносу. В рамках дослідження з'ясується, що концептуальні ознаки прецедентних онімів є актуальними впродовж шестисотлітнього існування Артуріани і є релевантними для процесів вторинної номінації в сучасному англійськомовному інтернет-дискурсі. Аналіз процесів вторинної номінації на основі прецедентних феноменів артурівського дискурсу дозволив статистично вивчити вторинні номінанти в сучасних англійських різножанрових уривках Артуріани та встановити, що частотність використання прецедентних топонімів і хрематонімів кількісно перевищує концептуалізацію прецедентних антропонімів у сучасних англійськомовних інтернет-текстах.

Ключові слова: артурівський дискурс, прецедентний онім, антропонім, топонім, хрематонім, вторинна номінація.

Постановка проблеми. Попри численні наукові розвідки міждисциплінарного порядку проблема встановлення місця прецедентних онімів (далі – ПО) в досліджуваному типі літературно-художнього дискурсу – артурівському, все ще потребує свого лінгвістичного опрацювання. З цією метою виникає необхідність провести дослідження зазначених феноменів як на предмет з'ясування їхньої концептуальної структури і способів вербальної об'єктивації в артурівському дискурсі, так і визначення місця прецедентних онімів артурівського дискурсу (далі – АД) у процесах вторинної номінації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістичне вивчення артурівського дискурсу базується на дослідженнях мови артурівських легенд з урахуванням стилістичних (Ю. Серенков [6], Ж. Ширяєва [7]), семантичних, ономастичних (Д. Дей [8], Т. Грін [2]) та міфотворчих особливостей (М. Жирард [9], А. Комаринець [3], Е. Кратасюк [4], О. Ладигін [5]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз функціонування артурівських онімів зумовлюється загальною тенденцією лінгвістичної науки до вивчення когнітивних і комунікативних аспектів мовленнєвої діяльності. Включення АД до наукового обігу, з'ясування його лінгвокультурної специфіки висвітлення концептуальної природи прецедентних онімів, визначення місця ПО у процесах вторинної номінації – все це становить такий ракурс наукових досліджень, який є актуальним з огляду на важливість осмислення еволюції внутрішньої форми онімів, зокрема тих, що входять до «золотого фонду» англійської лінгвокультури.

Мета статті. З'ясування способів формування вторинних номінантів на основі прецедентних артурівських онімів передбачає розв'язання таких завдань: розглянути вживання артурівських ПО у п'яти функціональних стилях (розмовному, художньому, публіцистичному, науковому, офіційно-діловому), а також у рубриці «різне» в якості вторинних номінацій та представити їх кількісні характеристики у відповідних жанрах.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Цикл легенд про короля Артура від початку створення первинного твору («Смерть Артура» Т. Мелорі) до сьогодення називається Артуріаною. Вона є вираженням явищем у культурному просторі Великої Британії V–XXI ст., оскільки виникає на основі культурних і мовленнєвих традицій, впроваджуючи свої канони та своєрідну систему прецедентних феноменів, що встановлюються на основі всіх творів про короля Артура. Така множина легенд, які об'єднані між собою особливою культурно-значущою лексикою (прецедентною), формує тип художнього дискурсу – артурівський дискурс. Дискурс Артуріани розглядаємо як особливий тип літературно-художньої комунікації, що конституюється низкою текстів легенд про короля Артура, створених згідно канонів англійської ментальності відповідного історичного періоду, і характеризується системою ціннісних домінант, об'єктивованих специфічними мовними засобами. До таких ціннісних домінант АД можна віднести прецедентні оніми артурівських легенд.

Динаміка концептуалізації ПО в АД є наслідком розвитку таких пізнавальних процесів, модифікації знань, змін соціуму, культури і ментальності лінгвокультурної спільноти, яка фіксується в мові на основі використання мовних засобів, що актуалізують ознаки прецедентних онімів Артуріани. Ці ознаки розширюють або звужують концептуальну структуру досліджуваних артурівських прецедентних антропонімів, хрематонімів чи топонімів, виступають джерелом номінації нових об'єктів і явищ. В цьому випадку можна говорити про процес вторинної номінації.

Вторинна номінація передбачає утворення нових номінацій, відображаючи при цьому особливості англійського артурівського дискурсу XV–XXI ст. і базується на особливостях прецедентних онімів [2]. Основними видами вторинної номінації на основі ПО Артуріани виступають метафора і метонімія. Обидві представляють собою універсальний за своєю поняттєвою основою спосіб переосмислення прецедентних антропонімів,

хремотонімів і топонімів на основі асоціацій: метафоричне переосмислення відбувається через асоціації за подібністю, а метонімічне – за суміжністю. Базою створення імені для нового об'єкта чи явища в АД служить мовна форма прецедентного антропоніма, топоніма, хремотоніма, а концептуальною ознакою – образно-оцінні ознаки, встановлені у англійському дискурсі XV–XXI ст.

Вивчення природи вторинних номінантів (на основі Артурівських прецедентних антропонімів), утворених на основі чоловічих і жіночих ПО KING ARTHUR, MORDRED, GALAHAD, LANCELOT, MERLIN, GUINEVERE, LADY OF THE LAKE, полягає в дослідженні особливостей їх об'єктивації в різних функціональних стилях. Для сучасної англійської лінгвокультури фундаментальними є оцінно-образні ознаки прецедентних антропонімів АД, на основі яких можна говорити про існування первинних номінантів або утворення вторинних. Первинні номінанти артурівських ПО у контекстному і позаконтекстному використанні виступають найменуваннями тих самих особистостей чи об'єктів, що й у прецедентному творі чи в АД XV–XXI ст. Образно-оцінні ознаки аналізованих ПО сформовані в цей період, вказують у сучасних текстах на зв'язок прецедентного оніма не лише з одиничним конкретним об'єктом (референтом), а й з класом інших предметів (денотатом), що мають з ним спільні ознаки. В такому випадку можна говорити про формування вторинних номінантів прецедентних антропонімів.

У Британському Національному Корпусі (далі – BNC) зафіксовано 501 випадок використання прецедентних антропонімів, 318 з яких є результатом первинної і 183 – вторинної номінації. При цьому частотність їх використання у функціональних стилях розподіляється по-різному.

Найвища частотність об'єктивації прецедентних антропонімів спостерігається в секції «різне» (охоплює всі ті різножанрові уривки Артуріани, які з певних причин не ввійшли до виділених п'яти жанрів) – 120 (33%). Відсотково нижчою вона є в публіцистичному стилі – 93 (25%). Середньою можна вважати частоту вживань прецедентних антропонімів у сучасних художніх – 68 випадків (18%) і в офіційно-ділових – 57 (11%) текстах. Вживання артурівських прецедентних антропонімів у сучасних англійських наукових текстах є мінімальною: 21 позиція (6%). Уривки текстів у розмовному стилі фіксують артурівські антропоніми у дев'яти позиціях (2%).

Загальна кількість вживань прецедентних антропонімів як первинних номінантів у процентному співвідношенні перевищує кількість вторинних номінантів. Найуживанішими серед вторинних номінантів є KING ARTHUR (78 позицій) і MERLIN (55 позицій). Мінімальним є рівень об'єктивації в сучасних англійських текстах MORGANA (6 позицій) і MORDRED (5 позицій), які в сучасних творах різних функціональних стилів об'єктивуються лише як первинні номінанти. У сучасних творах різних функціональних стилів відсотково частіше зустрічається актуалізація прецедентних топонімів і хремотонімів, ніж прецедентних антропонімів.

Артурівські прецедентні топоніми та хремотоніми (на основі прецедентних топонімів та хре-

мотонімів) як вторинні номінанти є новими найменуваннями, які здатні відображати певні образно-оцінні ознаки свого лексичного значення, орієнтуючи на новий предмет, виділяючи його з будь-якої сукупності інших предметів. Такі вторинні утворення на основі використання номінацій, які раніше існували в мові, об'єктивуються в сучасних англійських текстах різних функціональних стилів, але вже в новій для них функції.

Найчастотнішою є об'єктивація прецедентних топонімів і хремотонімів у науковому стилі – 118 позицій (28%), відсотково вона поступається у публіцистичному стилі – 109 випадків (26%). У рубриці «різне» частота вживань ПО становить 86 позицій (21%), а в художніх текстах є середньою – 66 позицій (16%). Найнижча актуалізація досліджуваних прецедентних одиниць у розмовному – 22 (5%) і офіційно-діловому мовленні – 15 (4%).

Загальна частотність актуалізацій прецедентних топонімів і хремотонімів у сучасних англійських інтернет-текстах складає 416 випадків, з яких 250 – як первинних номінантів і 166 – як вторинних. У процентному відношенні найчастотнішим ПО серед топонімів і хремотонімів у Артуріані XXI ст. є ROUND TABLE (230 позицій: 163 – первинна номінація, 67 – вторинна). Приблизно однаковою є частотність хремотонімів HOLY GRAIL (58 позицій: 29 – первинна номінація, 29 – вторинна), EXCALIBUR (56 випадків: 22 – первинна номінація, 44 – вторинна), топонімів CAMELOT (40: 26 – первинна номінація, 14 – вторинна) і AVALON (32: 20 – первинна номінація, 12 – вторинна).

У легендах про короля Артура XV–XVIII ст. частота об'єктивації первинних і вторинних номінантів цих прецедентних одиниць у різних стилях нерівномірна. Приблизно відсотково однаковою є об'єктивація ПО в офіційно-діловому – 51 позиція (31%) і публіцистичному – 37 позицій (22%) стилях. Нижчою є частотність у секції «різне» – 38 (23%) і в художньому стилі – 27 (16%), а найнижчою в художньому – 7 (4%) і в науковому – 6 (4%).

Отже, частотність об'єктивації вторинних номінантів, заснованих на прецедентних антропонімах, топонімах і хремотонімах, у художньому стилі є майже однаковою і відсотково низькою (18% і 19%, відповідно). Власне в цьому стилі досліджувані прецедентні одиниці актуалізуються як первинні номінанти, об'єктивуючи ознаки, які було встановлено і в прецедентному творі, і у АД.

Вторинні номінанти є свідченням динаміки розвитку концептуальної структури прецедентних антропонімів, топонімів і хремотонімів АД, яка виявляється в актуалізації нових, попередньо не виявлених ознак.

Концептуальними ознаками, які слугують для формування вторинної номінації прецедентних онімів за подібністю (метафоричне перенесення), виступають:

– *традиційність / conventionalism* (проявляється у вторинних номінаціях на позначення параду, тематичного парку розваг, турніру, паб-кафе, конструктора, костюма;

– *легендарність / legendancy*: у назвах музичного гурту, школи для вивчення англійської мови, аеропорту, фірми по виготовленню холодної зброї, видавничого дому, у тандемі

легендарність + історичність + подібність за формою: у номінаціях портативної боеголовки, дорогох сигар, арбалету;

– **лідерство / leadership** актуалізується при найменуванні повітряного флоту, комп'ютерної програми, борошна і гелікоптера;

– **вишуканість / gorgeousness** встановлюється на основі найменування кафе, рослини, фужерів для молодят, сорту троянд, іграшок, тканини;

– **захищеність / security:** фонд з питань екології, благодійна фірма, медична організація допомоги, рекреаційна організація.

Концептуальними ознаками, що виступають базовими для метонімічної транспозиції в BNC, є: **historicity / історичність і legendancy / легендарність** (використовується для найменувань людей, героїв творів, назв книг, кличок людей і тварин не змінюючи при цьому форми прецедентного оніма).

У сучасних англійських інтернет-текстах явище метонімії кількісно поступається явищу ме-

тафори. Базовими для метафоричних перенесень у семантиці стало 238 номінацій для прецедентних онімів і 72 – для формування вторинної номінації на основі метонімічного перенесення.

Висновки. Отже, збагачення концептуальної структури прецедентних онімів на основі «обротання» новими ознаками в сучасних англомовних текстах засвідчує динаміку концептуалізації прецедентних одиниць в АД. Така динаміка підтверджується фактом збереження актуальності основних ознак ПО упродовж шести століть і їх активним використанням у сучасних англомовних текстах як у своєму первинному, так і у вторинному номінуванні. Запропонований підхід до аналізу прецедентних онімів артурівського дискурсу, що полягає у виявленні вторинних номінацій на основі ПО Артуріани, може стати в перспективі основою для досліджень інших прецедентних одиниць як у межах АД, так і на матеріалі інших дискурсів та інших лінгвокультур.

Список літератури:

1. Гудков Д.Б. Для чего мы говорим? (К проблеме ритуала и прецедента в коммуникации) / Д.Б. Гудков // Язык, сознание, коммуникация : сб. ст. / отв. ред. В.В. Красных, А.И. Изотов. – М.: Филология, 1997. – Вып. 2. – С. 26-40.
2. Каламбет Я.І. Прецедентні оніми артурівського дискурсу: динаміка концептуалізації : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Я.І. Каламбет. – Львів, 2013. – 20 с.
3. Комаринец А.А. Энциклопедия короля Артура и рыцарей Круглого Стола / А.А. Комаринец. – М.: АСТ, 2001. – 293 с.
4. Кратасюк Е.Г. Репрезентация прошлого в массовой культуре последней трети 20 века: легенды артуровского цикла в кинематографе и рекламе : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук: 10.01.08 «Теория литературы, текстология» / Е.Г. Кратасюк. – М., 2002. – 20 с.
5. Ладыгин О.М. Легенды о короле Артуре и мифотворчество 20 века [Электронный ресурс] / О.М. Ладыгин. – Режим доступа: <http://www.countries.ru/library/mif/ladygina/3.htm>.
6. Серенков Ю.С. «Артуровская легенда» как ключевой текст в культурном диалоге Великобритании и США 19-20 вв. : автореф. дис. на соискание науч. степени доктора культурологии: 24.00.01 «Теория і історія культури» / Ю.С. Серенков. – М., 2009. – 46 с.
7. Ширяева Ж.Л. Легенда о короле Артуре в английском романе XX века: (на материале Т. Уайта и М. Стюарта) : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.03 / Ширяева Жанна Леонидовна. – Воронеж, 2008. – 171 с.
8. Day D. The Quest for King Arthur / David Day. – London ; N. Y. : BCA, 1995. – 175 p.
9. Girouard M. The return to Camelot: Chivalry and the English gentleman / M. Girouard // Yale Univ. Press, 1981. – 314 p.
10. Green T. Concepts of Arthur / Thomas Green. – Stroud: Tempus, 2007. – 282 p.

Каламбет Я.И., Гилевский С.В.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ПРЕЦЕДЕНТНЫЕ ОНИМЫ АРТУРОВСКОГО ДИСКУРСА: КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ В СОВРЕМЕННЫХ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСАХ

Аннотация

В статье изучаются прецедентные феномены артуровского дискурса в рамках антропоцентрической парадигмы с учетом когнитивного и лингвокультурного подходов. В первом случае внимание сосредоточивается на концептуальной структуре этих единиц и их развития. Во втором – на решении вопросов, связанных с определением места прецедентных феноменов в системе культурно маркированных единиц, какие являются весомыми для языковой картины мира этноса. В рамках исследования выясняется, что концептуальные признаки прецедентных онимов есть актуальны в течение шестисотлетнего существования Артуріани и являются релевантными для процессов вторичной номинации в современном англійськом інтернет-дискурсе. Анализ процессов вторичной номинации на основе прецедентных феноменов артуровского дискурса позволил статистически изучить вторичные номинанты в современных англійських різножанрових текстах Артуріани и установить, что частотность использования прецедентных топонимов и хрематонимов количественно превышает концептуализацию прецедентных антропонимов в современных интернет ресурсах.

Ключевые слова: артуровский дискурс, прецедентный оним, антропоним, топоним, хрематоним, вторичная номинация.

Kalambet Ya.I., Hilevskyi S.V.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

PRECEDENT ONYMS OF ARTHURIAN DISCOURSE: CONCEPTUALIZATION IN MODERN INTERNET SOURCES

Summary

Precedent onyms of the Arthur discourse: conceptualization in the modern internet resources. This paper studies the precedent phenomena of Arthurian discourse within the anthropocentric paradigm based on cognitive and linguocultural approaches. In the first case we focus on the conceptual structure of these units and their development. Secondly, on matters relating to determining of precedent phenomena in the system of culturally marked units, which are important for linguistic world ethos. In this study, it turns out that the conceptual characteristics of precedent onyms remained relevant for five hundred years of Arturiana existence and for the processes of secondary nomination in modern English speaking discourse. Analysis of the processes of secondary nomination on the basis of precedent phenomena of Arthurian discourse allowed to explore statistically secondary nominations in modern English texts of different genres of Arturiana and present that the frequency of the use of precedent names and hrematonyms quantitatively exceeds conceptualization of precedent anthroponyms.

Keywords: Arthurian discourse, precedent onym, anthroponym, toponym, hrematonym, secondary nomination.